

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

QARSHI MUHANDISLIK IQTISODIYOT INSTITUTI

Ro'yatga olingan № 05102/007M 2024 yil
"17" iyun 2024 yil

INDUSTRIAL TASHKILOTLAR

FAN DASTURI

Bilim sohasi: 300000 – Ijtimoiy fanlar, jurnalistika va axborot
Ta'lim sohasi: 310000 – Ijtimoiy va xulq atvoriga mansub fanlar
Magistratura mutaxassisligi: 70310102 – Iqtisodiyot (tarmoqlar va sohalar bo'yicha)

Fan/modul kodi INDORG8	O'quv yili 2024-2025	Semestr 3	ECTS - Kreditlar 5
Fan/modul turi Tanlov fanlari	Ta'lim tili O'zbek	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Haftadagi dars soatlari 4
1.	Fanning nomi Industrial tashkilot	60	Jami yuklama (soat) 150
		90	

I. Fanning mazmuni

Fanni o'qitishdan maqsad – talabalarda biznesning iqtisodiy sohasidagi firmalar nima uchun mavjudligini, firmalar raqobat siyosati, bozorlarning qanday ishlashi, qo'shilish yoki iqtisodiy nuqtai nazardan bog'liq bo'lgan iqtisodiy siyosatni o'rganish usullari bo'yicha bilim, ko'nikma va malaka shakllantirishdir.

Fanning vazifasi – talabalarga firmalarning strategiyalari va statistik ma'lumotlar asosida hukumat harakatlarini tahlil qilish, firmalar qanday raqobatlashayotganini, bozorni boshqarish, bozorni tuzish, o'yinlar va strategiya, kelishuv, bozor tuzilishi, mahsulot, narxlarni minimallashtirish bo'yicha tahlillar asosida xulosalar chiqarishni o'rgatishdan iborat.

II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)

II.1. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

1-mavzu. Monopoliya va tartibga solish

Firmaning neoklassik nazariyasi va uning tarixiy rivojlanishi: firma tushunchasi bo'yicha turli yondashuvlar; firmaning neoklassik nazariyasiga tanqidlar; zamonaviy korporatsiyalardagi mulkchilikning nazoratdan ajralishi; firmaning boshqaruv va xulq-atvor nazariyalari; firmaning Keosian ko'rimishi; firmaning agentlik nazariyalari; firmaning resursga asoslangan va bilimga asoslangan nazariyalari. Mukammal raqobat va monopoliya nazariyalari: mukammal raqobatning o'ziga xos tomonlari; nomukammal raqobat turlari;

monopolistik raqobat bozorining xususiyatlari; oligopolniyaning xarakterli tomonlari; sof monopoliya xususiyatlari; monopsoniY. Mukammal raqobat va monopoliyaning samaradorlik va farovonlik xususiyatlari. Monopol raqobat nazariyasi.

2-mavzu. Narxlarni diskriminatsiyalash

Narxlar diskriminatsiyasi. Qiymat va narxlash. Birinchi darajali, ikkinchi darajali va uchinchi darajali narx diskriminatsiyasi. Amaldagi narx diskriminatsiyasi. Turli bozor sharoitida transfer narxlash. Monopoliyada guruhli va individual narxlash. Oligopoliyalardagi guruh va individual narxlar. Xulq-atvorga asoslangan narxni diskriminatsiyasi. Narx diskriminatsiyasi va monopoliya: chiziqli narxlash va nochiziqli narxlash. Monopoliya sharoitida mahsulot navi va sifati.

3-mavzu. Sof (va deyarli mukammal) raqobat

Narxlar raqobati. Miqdori bo'yicha raqobat. Narx miqdori bilan raqobatlashganda strategik almashtirishlar va strategik qo'shimchalar. Nomukammal raqobatning dinamik jihatlari.

4-mavzu. O'yinlar nazariyasi va strategiya

O'yinlar nazariyasiga kirish. Dominant va hukmron strategiyalar. Nesh muvozanati yechim sifatida. Statik o'yinlar. Kurno miqdor raqobati modeli va uning Nesh muvozanatiga mos kelishi. Kurno bashorati. Dinamik o'yinlar. "Mahtbusning dilemmasi" o'yini. Aralash strategiyalar. Keyingi o'yinlar. Takroriy o'yinlar.

5-mavzu. Kelishuv

Kartel kelishuvi tushunchasi. Kartellarning shakllanishi va barqarorligi. Kartel kelishuvi omillari. Kartel tomonidan iste'molchilarni jalb etish. Tasodify kelishuvning barqarorligi. Kelishuvni aniqlash va unga qarshi kurashish. Kartellar va narxlar jangi.

6-mavzu. Asosiy-agent muammolari

Agentlik muammolari va korporativ boshqaruv zarurati. Korporativ boshqaruv vositalari. Korporativ boshqaruv amaliyoti kodlari. Korporativ

boshqaruv: amalga oshirish va empirik dalillar. Ish axloqi. Korporativ ijtimoiy javobgarlik.

7-mavzu. Bozor tarkibi va bozor kuchi

Foydalanish atrofidagi yempirik ixtiloflar struktura-o'tkazish-bajarish (SCP) paradigmasi. SCP paradigmasining empirik sinovlari. Strategik guruhlar yondashuvi. Firma darajasidagi rentabellikning zidlik dekompozitsiyasi. Daromadning o'zgaruvchan manbalari: sanoat, korporativ va biznes bo'linmalarga ta'siri. Yangi empirik sanoat tashkiloti (NEIO). Foyda qat'iyatligi.

8-mavzu. Birlashish

Gorizontal birlashish. Vertikal va konglomerat birlashish. Oddiy Kurno birlashuvining rentabelligi. Kurno qo'shilishining samaradorligini tahlil qilish. Birlashish va qo'shilib ketish. Birlashish va qo'shilib ketish sabablari. Amerika Qo'shma Shtatlarida birlashish faoliyati. Boshqa mamlakatlarda birlashish faoliyati. Birlashish samaradorligi va rentabelligi bo'yicha empirik dalillar

9-mavzu. Tadqiqot va rivojlanish

Tadqiqot va rivojlanish bosqichlari. Bozor tuzilishi, firma hajmi va texnologik o'zgarish sur'ati. Tadqiqot va rivojlantirish strategiyalari. Tadqiqot va rivojlanishga investitsiyalar. Tadqiqot va rivojlanish dasturlarini investitsion baholash. Diffuziy. Diffuziya sur'atining determinantlarini o'lchash va aniqlash. Patentlar. Texnologik sur'at determinantlari bo'yicha empirik dalillar. O'zgarish.

10-mavzu. Tarmoqlar va standartlar

Tarmoq samarasi. Bitta tarmoq uchun yaxshi bozorlar. Bir nechta tarmoq tovarlari uchun bozorlar. Tarmoq yoki xizmat uchun bozor muvozanatining narxi va miqdori. Standartlashirish va muvofiqlik bo'yicha raqobat shakllari.

11-mavzu. Auksionlar va taqlid qilingan bozorlar

Auksion formatlari va savdo ishtirokchilarini baholash modellari. Sof umumiy qiymat modeli va mustaqil xususiy qiymatlar modeli. G'olibning

la'nati. Optimal tender strategiyalari. Sotuvchining optimal rezerv narxi, riskdan chetlanish, assimetrik biddetlar va affillangan baxolar. Auksionlarda xaridor va sotuvchi xatti bo'yicha eksperimental va dala dalillar. Mustaqil xususiy qadriyatlar modelida savdolarning optimal strategiyalari va daromadlarning tengligi. Auksionlar nazariyasida kengaytmalar va qo'shimcha mavzular.

III. Amaliy mashg'ulotlari buyicha ko'rsatma va tavsiyalar

Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. Monopoliya va tartibga solish.
2. Narxlarni diskriminatsiyalash.
3. Sof (va deyarli mukammal) raqobat.
4. O'yinlar va strategiya.
5. Kelishuv.
6. Asosiy-agent muammolari.
7. Bozor tarkibi va bozor kuchi
8. Birlashish.
9. Tadqiqot va ishlab chiqish.
10. Tarmoqlar va standartlar.
11. Auksionlar va taqlid qilingan bozorlar.

Amaliy mashg'ulotlar multimedia qurilmalari bilan jihozlangan auditoriyada bir akademik guruhga bir professor-o'qituvchi tomonidan o'tkazilishi zarur. Mashg'ulotlar faol va interaktiv usullar yordamida o'tilishi, mos ravishda munosib pedagogik va axbotot texnologiyalar qo'llanilishi maqsadga muvofiq.

IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 28 yanvardagi PF-60-sonli "2022-2026 yillarga mo'ljallangan yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi Farmonning mazmun va mohiyati.
2. Firmaning neoklassik nazariyasi va uning tarixiy rivojlanishi.

29. Standartlashtirish va muvofiqlik bo'yicha raqobat shakllari.
30. Auktsion formatlari va savdo ishtirokchilarini baholash modellari.
31. Auktsionlarda xaridor va sotuvchi hatti-harakati bo'yicha eksperimental tadqiqotlar.

Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan loyiha ishi, esse, tezis yoki ilmiy maqola yozish, referatlar tayyorlash va uni taqdimot qilish tavsiya etiladi.

V Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)

Fanni o'zlashtirish natijasida talaba:

- zamonaviy industrial iqtisodiyot va firmaning ishlashi va rivojlanishining nazariy asoslarini; Firmaning neoklassik nazariyasi va uning tarixiy rivojlanishi; firmaning boshqaruv va xulq-atvor nazariyalari; firmalar va xodimlar o'rtasida shartnomalar tuzilishi; birlashish; raqobat siyosati; mukammal raqobat va monopoliya nazariyalari haqida *tasavvur va bilinga ega bo'lishi*;

- talaba monopolistik yoki oligopolistik raqobat bilan bog'liq bo'lgan modellari va nazariyalarni mustaqil ravishda amaliy ishlarga tatbiq etish va ushbu ishlarni tahlil qilish; industrial iqtisodiyot bilan bog'liq modellari va nazariyalarni, xususan, tadqiqotlar va ishlanmalar bilan bog'liq masalalarni yanada rivojlantirish zaruriyatini aniqlash; narxlarni va mahsulotlarni ishlab chiqarish modellari mustaqil ravishda qo'llash *ko'nikmalariga ega bo'lishi*;

- talaba monopolistik yoki mukammal raqobat sharoitida narxlarni aniq hisoblash va iste'molchilarning ortiqcha va farovonligini aniqlash; narxlarni hisoblash va birinchi va ikkinchi narx kim oshdi savdolarining muvozanati; turli xil narxlarni farqlash uchun turlicha bo'lgan hollarda maqbul tariflarni taqqoslash; bir martalik o'yinlar, takroriy o'yinlar, keng ko'lamli o'yinlar, strategik o'yinlar kabi turli xil o'yinlarni aniqlash; Fin Nash muvozanati va cheklangan strategik o'yinlarning qat'iy hukmronlik qiladigan strategiyalarini yo'q qilishda omon qoladigan strategiyalarni aniq belgilash; oligopolistik raqobatning o'yinlar nazariyasi modellari muhokama qilish; Cournot,

3. Mukammal raqobat va monopoliya nazariyalari.
4. Monopolistik raqobat bozori.
5. Monopol raqobat nazariyasi. Monopol raqobat nazariyasi.
6. Birinchi darajali, ikkinchi darajali va uchinchi darajali narx diskriminatsiyasi.
7. Narx diskriminatsiyasi va monopoliya: chiziqli narxlash va nochiziqli narxlash.
8. Narxlar raqobati.
9. Nomukammal raqobatning dinamik jihatlari.
10. Kartellarning shakllanishi va barqarorligi.
11. Kelishuvni aniqlash va unga qarshi kurashish.
12. Agentlik muammolari va korporativ boshqaruv zarurati.
13. Korporativ boshqaruv: amalga oshirish va empirik dalillar.
14. Korporativ ijtimoiy javobgarlik.
15. Foydalanish atrofidagi yempirik ixtiloflar struktura-o'tkazish-bajarish (SCP) paradigmasi.
16. Firma darajasidagi rentabellikning zidlik dekompozitsiyasi.
17. Daromadning o'zgaruvchan manbalari: sanoat, korporativ va biznes bo'linmalarga ta'siri.
18. Gorizontaal birlashish.
19. Vertikal va konglomerat birlashish.
20. Yevropa va boshqa mamlakatlarda birlashish faoliyati.
21. Birlashish samaradorligi va rentabelligi bo'yicha empirik dalillar.
22. Tadqiqot va rivojlanish bosqichlari.
23. Tadqiqot va rivojlantirish strategiyalari.
24. Sanoatni tashkil etishda patentlar.
25. Tadqiqot va ishlanmalarga investitsiyalar.
26. Tarmoq samarasi.
27. Bitta tarmoq uchun yaxshi bozorlar.
28. Bir nechta tarmoq tovarlari uchun bozorlar.

Bertrand yoki Stackelberg muvozanatini hisoblash uchun tegishli o'yinlar nazariyasi modelini qo'llash bo'yicha *malakaga ega bo'lishi kerak*.

VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:

- ma'ruzalar;
- interfaol keys-stadilar;
- seminarlar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar);
- guruhlarda ishlash;
- taqdimotlarni qilish;
- individual loyihalalar;
- jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalalar.

VII. Kreditlarni olish uchun talablar:

Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha test yoki yozma ishini topshirish.

Асосий адабиётлар

1. John Lipczynski, John O.S. Wilson and John Goddard. Industrial Organization Competition, Strategy and Policy. Fifth edition. Pearson Education Limited 2017
2. Modern Industrial Organization. Fourth edition. Dennis W. Carlton Jeffrey M. Perloff. Pearson Education Limited 2015, - 847 p.
3. Ergashev R.X., Xalikov S.D., Toshbayev A.J. Innovatsion iqtisodiyot-(darslik),- T.: «Iqtisod-Moliya» 2019, 400 b.
4. Ergashev R.X. va boshqalar Iqtisodiyotni innovatsion rivojlantirish istiqbollari- (monografiya),- T.: «Iqtisod-Moliya» 2019, 240 b.
5. Ergashev R.X., Tursunov I.E., Ravshanov A.D., Qurbanov A.B. Innovatsion iqtisodiyot. Darslik, T.: "Voriz-nashriyot", 2020, 448 b.

6. G'ulomov S.S., Ergashev R.X., Xamrayeva S.N. Raqamli iqtisodiyot, O'quv qo'llanma, T.: "Voriz-nashriyot", 2020, 595 b

Qo'shimcha adabiyotlar

1. Mirziyoyev SH.M. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi, Xalq so'zi, 29.12.2020 yil
2. Mirziyoyev SH.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. - T.: O'zbekiston, 2016. - 56 b.
3. Mirziyoyev SH.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash - yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. - T.: O'zbekiston, 2017. - 48 b
4. Mirziyoyev SH.M. Buyuk kelajagimizni mard va oiljanob xalqimiz bilan birga quramiz. - T.: O'zbekiston, 2017. - 488 b.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 28 yanvardagi PF-60-sonli "2022-2026 yillarga mo'ljallangan yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi Farmoni. www.lex.uz.
6. Industrial organization: contemporary theory and empirical applications / Lynne Pepall, Dan Richards, George Norman.-Fifth edition. 2014.
7. Jean Tirole, The Theory of Industrial Organization, Cambridge, MA: The MIT Press, 1988.
8. Ortiqov.A, Isakov. M. Industrial iqtisodiyot. O'quv qo'llanma. T.: Iqtisodiyot, 2019y., 242 b.
9. Econometric Models for Industrial Organization. Matthew Shum Caltech. Description: New Jersey: World Scientific, 2017. - 144 p.
10. Тироль Ж. Рынки и рыночная власть: Теория организации промышленности / Пер. С англ. СПб. : Экономическая школа, 1996. XLII+745 с. ISBN 5-900428-28-1
11. Под ред. Г. Краюхина. Стратегическое управление на промышленном предприятии: Учебник для вузов. Стандарт 3-го поколения. СПб.: Питер, 2016. — 464 с.

Axborot manbalari

1. <http://www.stat.uz/> – O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi statistika agentligi.
2. <http://www.gov.uz/> – O‘zbekiston Respublikasi hukumat portali.
3. <http://www.lex.uz/> – O‘zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma'lumotlari, milliy bazasi.
4. <http://ziyonet.uz/> – Ta'lim portali.

VIII. Qarshi muhandislik iqtisodiyot instituti tomonidan ishlab chiqilgan va tasdiqlangan.

IX. Fan/modul uchun ma'sullar

S.N.Xamrayeva – “Innovatsion iqtisodiyot” kafedrasini mudiri i.f.d., prof.
R.X.Ergashev – QarMII, “Innovatsion iqtisodiyot” kafedrasini professori, iqtisod fanlari doktori. *afmm*

IX. Taqrizchilar:

A.D.Ravshanov – QarMII, “Innovatsion iqtisodiyot” kafedrasini prof, v.v.b. iqtisodiyot fanlari nomzodi

G‘.F.Quchqorov – QarDU, “Iqtisodiyot va servis” kafedrasini mudiri, iqtisod fanlari nomzodi, dosent (*turdosh OTM*)